לה: הקומץ רבה פרק שלישי מנחות

פוק חזי מה עמא דבר. פי׳ בקונטרס להחמיר ור״ת מפרש להקל כי ההיא דפ״ק דעירובין (דף יד:) גבי הילמי ולחייס וכן בפרק שלשה שחלקו (כרכות דף מה.). מ״ר: **וכמה** שיעוריהו. ק״ כלחורה בתפילין של ראש מיירי דמר פשיט שדי להו על כתפיו לאחוריו ומר מתלית להו אכל הערוך פי׳ בערך לרדה דכתב בילמדנו בסוף בא אל פרעה ושיעור לועה של יד עד אצבע לרדה ומאי לרדה אמצעי פי׳ היא אצבע אחוכה ועוד הביא בערוך דתניא בתוספתא ר״ אחוכי אצבע לרדה זו אצבע גדולה של ימין ובקונטר׳ פי׳ דהיא אצבע הסמוכה לגודל ור״ת קליר יסד כפי׳ הערוך בפיוט של פרשת שקלים גיא וכל עפרה בלרדה הכילו פי׳ משום דכתיב (ישעיה מ) וכל בשרם עפר הארץ והיינו אצבע אמצעי שהוא שליש ובפ״ק דיומא (דף יט:) דאמרינן גבי כ״ג שמכין לפניו באצבע לרדה הדבר ידוע שא״א להשמיע קול אלא כשמכה באמצעי ולפי׳ זה [6] דחזי פשוט היינו מגודל עד אמה וכפוף מאצבע עד אמה ובערוך פי׳ בערך כף דכפוף היינו מעיקר גודל עד ראש אצבע כשהן דבוקות זו בזו ופשוט מראש אצבע עד ראש גודל כשהן פשוטות וי״מ עד אצבע לרדה שצריך לעשות הרלועות אחוכות ממקום הנתמן עד אצבע לרדה וכפוף היינו שכופף את אצבעו ומשער הרלועה עד שם ופשוטה היינו שמשער הרלועה ממקום הנתה עד ראש אצבע פשוטה ובתפילין של ראש משערין הרלועות שתגיע ראש האחד עד טיבורו וראש השני עד הלב ושמא שום מדרש יש וגבי תפילין של יד הוא דאמרינן בפ׳ שני דברכות (דף יג:) ושמתם את דברי אלה על לבבכם שתהא שימה כנגד הלב ובשימושא רבה דתפילין יש לליפשו לרוטע עד לבעמצי לחדא כנגד מילה מימינא ולחדא כנגד הלב משמאלא עוד יש אומר דמצות שיעור רוחב הרלועות יותר מכחטה ופחות מכשעורה ואם יותר כשר. מ״ר: **עביד** כי דידן. דפשיט ושדי להו על כתפיו מלפניו. מ״ר: **ונוייהן** לבר. הכא מוכח דאלרלועות קאי ולא כמו שפירש בקונטרס בשכת שבת (דף כח:) דקאי [6] אקציצה. מ״ר: **אלו תפילין** שבראש. פי׳ בקונטרס שכתוב עליהן רוב הסם ש״ן ולבי״ת וגראה דדלי״ת ויו״ד שברלועות אלו אותיות גמורות הן ולא חשיבי מן הסם של שדי מדחשיב להו לעיל וברים פ׳ בתרא דמגילה (דף כו: ופס) תשמישי קדושה ולא הן עצמן קדושין ובשום דוכתא לא קרי להו כי אם קשר של תפילין עוד אמרינן בפ׳ בתה מדליקין (שבת דף כח:) לא הוכשרו למלאכת שמים אלא עור בהמה טהורה גלבד למאי הילכתא אילימא כו׳ אלא לעורות והאמר אביי ש״ן של תפילין הלכה למשה מסיני פירוש ופשיטא דצריך בהמה טהורה ומסיק אלא לרלועות משמע דד׳ ויו״ד לא חשיבי אותיות וה״ר יעקב דאורליני״ס מפוקפ״ אם צריך לחלון תפילין של יד שנכנס לבית הכסא דשמא כיון דמחופות עור לא צריך דלא אקרו אלו תפילין של ראש שכתוב ש״ן בעור ויש עוד לפרש דלכך קאמר אלו תפילין שבראש משום דבראין יותר משל יד דעל של יד אמרינן לקמן לך לאות ולא לאחרים לאות [6]. מ״ר: **משעת** הנחה ועד שעת קשירה. מכאן היה מדקדק רבינו אליהו שצריך אדם לקשר תפילין בכל יום ור״ת מפרש דאין צריך ומביא ראיה מהא דאמרינן בפ״ק דחולין (דף ט. ופס) לצריך אדם שילמוד ג׳ דברים כתב שחיטה ומילה וכב יהודה אמר אף קשר של תפילין וברכת חתנים ולילית ואידך הני שמיתן פי׳ [1] וצריך לגומדן לפי שאמיד צריך להן ומי בעי למקשר קשר של תפילין בכל יום איכא דשכיחא טפי ומיהו בקונטרס פי׳ שם איפכא הני שכיחן קשר של תפילין וברכת חתנים ולילית ואין צריכין לגומד שמצעוריו בקי בהן וכמו שפירשתי גראה דאדרבה כתב ושחיטה שכיחי טפי מכולהו ועוד מדקדק ר״ת דהך קשירה לאו ממש היא מהא דחשיב ברים פ׳ בתרא דעירובין (דף לז. ופס) קשר של

א״נ כל היכי דמיתלי ביה במתנא אתייה אבתריה חדתתא ואידך עתיקתא [6] אביי הוה יתיב קמיה דרב יוסף איפסיק ליה רצועה דתפילי א״ל מהו למיקטריה א״ל וקשרתם כתיב שתהא קשירה אתמה א״ל רב אחא בריה דרב יוסף לרב אשי מהו למיתפריה ועייליה לתפירה לגאו אמר [6] פוק חזי מה עמא דבר אמר רב פפא גרדומי רצועות כשירות ולאו מילתא היא מדאמרי בני רבי חייא [6] גרדומי תכלת וגרדומי [6] אזוב כשירין התם הוא דתשמישי מצוה נינהו אבל הכא דתשמישי קדושה נינהו לא מכלל דאית להו שיעורא וכמה שיעורייהו אמר רמי בר חמא אמר ר״ל [7] עד אצבע צרדה רב כהנא מחוי כפוף רב אשי מחוי פשוט רבה קטר להו ופשיט ושדי להו רב אחא בר יעקב קטר להו ומתלית להו [7] מר בריה דרבנא עביד כדידן [6] אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב [7] קשר של תפילין הלכה למשה מסיני אמר ר״נ [7] ונוייהן לבר רב אשי הוה יתיב קמיה דמר זוטרא איתהפכא ליה רצועה דתפילין א״ל לא סבר לה מר ונוייהן לבר א״ל לאו [7] אדעתאי [7] וראו כל עמי הארץ כי שם ה׳ נקרא עליך ויראו ממך [7] תניא ר״א הגדול אומר [7] אלו תפילין שבראש [2] והסרותי את כפי וראית את אחורי אמר רב [6] חנא בר ביזנא אמר ר״ש חסידא מלמד שהראה לו הקב״ה למשה קשר של תפילין אמר רב יהודה [7] קשר של תפילין צריך שיהא למעלה כדי שיהו ישראל למעלה ולא למטה וצריך שיהא כלפי פנים כדי שיהו ישראל לפנים ולא לאחור אמר רב שמואל בר בידרי אמר רב ואמרי לה אמר ר׳ אחא אריבא אמר רב הונא ואמרי לה אמר רב מנשיא אמר שמואל תפילין מאימתי מברך עליהן משעת הנחתן איני והא [6] אמר רב יהודה אמר שמואל כל המצות בולן מברך עליהן עובר לעשייתן אביי ורבא דאמרי תרוייהו משעת [8] הנחה ועד שעת קשירה אמר

א״נ כל היכי דמיתלי כמפנה. כשאותו אדם ברצועה התליה בהן ואתו תפילין אבתריה ואינן נתקין אדתא ואידך שנתקין עתיקא. ל״ת אמיתי אבתריה שממפשט העור הוא [3] אדתמא: **קשירה אמה.** שתהא הקשירה נאה ואם יש [7] קשר אחר ברצועה לבד מקשר שקושרין בראש תו לא הוא קשירה יפה. לשון אחר קשירה אמה רצועה שלימה ולא קשורה: **ועייליה לתפירה לגאו.** שלא יראה ויהא כשלימה: **מה עמא דבר.** וכיון דאין טוהגין כן לא תעשה: **גרדומי רצועות.** מה שמולה מן הרצועות לאחר שנתקשרו בראש אם נפסק מאותן שיריס ונשתיירו גרדומין כשירין. גרדומין היינו שיריס [7]: שיעור תכלת מפרש בפרק התכלת (לקמן דף לח:) ושיעור אזוב מפרש בפ״ק דסוכה [6] (דף יג.): **גרדומים.** [1] (שירי) שיריהן: **מכלל דאיש לזו שיעורא.** לתלית הרצועות [6] לבר הקשר מדמני [1] להו שיריס לגרדומין: **מחוי כפוף.** [1] (אוכך הרצועה תהא עודפת על הקשר) כמה שיכול לפשוט מאצבע עד אמה: **פשוט.** כמה שיכול לפשוט מגודל ועד אצבע דלגבי [1] [6] (פשיטא) אצבע וגודל הוא בפשיטה ולגבי אמה ואצבע בכפיפה לפי שמאצבע לגודל מתפשט יותר הרבה מבין אצבע לאמה. צרדה לשון צרמת דדא צרה של אגודל והיינו אצבע הסמוך לגודל: **רבה.** [6] כשמניח תפילין קשר ליה בריסיה ושדי הרצועות פשוט ושדי להו ותולין [6] על כתיפו מאחריו: **ומתלים לזו.** לרצועות התליות היה גולן [1] ומשלשן טרני״ס בלע״ז: **כדידן.** כמנהג שלנו יא] [ותולין לפניו]: **קשר של תפילין.** שיהא הרצועות על ראשו יב] [6] (בענין) שיהא דל״ת כדי שיהא שדי נראה עליהן דשי״ן נראה בקמט בית חיצונה שבפל הקלף כעין ש״ן ודל״ת נראה בקשר ויו״ד נראה באותו של יד כמין רצועה קטנה ונראה כפוף מעט כמין יו״ד: **ונוייהן לבר.** הסם יהא נראה מבחוץ. לשון אחר נוייהן של רצועות שהן תלוקות מצד א׳ ולבועות שחוברות והוא נוייהן [6] ורחיה לדבר מדאמרינן אתהפיכא ליה רצועה דתפילין ג״ [6] ולא סבר לה מר ונוייהן לבר והכי אמרינן לעיל [ע״א] מבפנים מאי גנאי ודבר אחר איכא זימנין דמתהפכין ג״ אלמא כה״ג הוי מתהפכין שנהפך לד הרצועה התחתון **אלא** ונראה: **איהפכא ליה.** שלא היתה הדל״ת ניכרת מבחוץ: **לאו אדעתאי.** שוגג הייתי: **שם ה׳ נקרא עליך אלו תפילין של ראש.** שכתוב יד] כו רוב הסם ש״ן ודל״ת: **קשר של תפילין.** מאחורי העורף והקב״ה מניח תפילין שם [1] [6] כדאמר לעיל דמשום תפילין ש״ר יראו העובדי כוכבים דכתיב וראו אחר אחור ומתן: **למעלה.** בגובה הראש ולא למטה בגואה: **כלפי פנים.** ממול עורף ולא בגילוי הראש. ל״ת [6] כלפי פנים שיהא הקשר מבפנים והנוי של דל״ת מבחוץ כדאמרן [3] ונוייהן לבר: **בידרי.** שם: **מאימתי מברך עליהן משעת הנחתן.** משמע לאחר שהניחן: **אביי ורבא דאמרי תרוייהו.** מאי משעת הנחתן דקאמר משעת הנחה ועד שעת קשירה דכיון דעדיין לא קשרן עובר לעשייתן הוא: כין

עין משפט נר מצוה

קעז א ב מיי׳ פ״ג מהל׳ תפילין הלכה יט: סמג עשין כב טוש״ע א״ח סי׳ לב סעיי׳ ה:
קעח ג מיי׳ פ״ז מהל׳ פרה אדומה הלי׳ ד:
קעט ד מיי׳ פ״ג מהל׳ תפילין הלי׳ יג טוש״ע א״ח סי׳ מ סעי׳ ח:
קפ ה ו מיי׳ שם הלכה יג יד טוש״ע שם סעי׳ י (יח) וסי׳ לב סעיף נב:
ז וסמג עשין כב טור א״ח סימן כה:
קפא ח מיי׳ שם פ״ד הל״ח טוש״ע שם סי׳ מ סעי׳ י:
קפב ט מיי׳ פ״ד מהל׳ תפילין הל׳ ז טוש״ע א״ח סי׳ כה סעי׳ ח:

שיטה מקובצת

[6] אביי. כתב הרשב״א סי׳ תתשכ״ז איתא בירושל׳ (פ״א דמס׳ מגילה) רבי זירא איפסיק ליה גירא דרצועתא בגדידין מהו למיתפריה ושרי הדר ואפסקא הגיינית ושרייה ״לא מן אולמנה סי׳ ולא מן הקבלה דלא הו״ל למשרי בשניה דאין זה אלי ואנוהו: [1] אמר ליה פוק: [2] חדתתא. אע״ג דהדר חלים חלים לשון ״ויבר שסתחבר ותחזר הקמט דמקימו: [3] ואם יש שם ישר: [4] מדמני בהו שיריס אגרדומין הס״ד: [5] חיבות אורך כי עד על הקשר ל״ש: [6] דלגבי. כ״ב פשיטה אצבע דגודל הויא פשיטה אמה דאצבע בכפיפה לפי: [7] רבה. כשהיה מניח הפילין קשר ליה: [8] ותולין. לו על כתפיו כ״ אחוריו: [9] גולן. ומשלשלן: [10] חיבות ותולין דפנ״ל ל״ש: [11] ראשו. כעין דלת. כדי: [12] דמתהפכין. ליה: [13] שכתוב. בהם: [14] כראמר. בפ״ק דברכות בשבע ה׳ בימינו ובזרוע עוזו ואין עוז אלא תפילין ובראמר לעיל דמשתיש תפילין כל ראש העובדי כוכבים ותיבת יראו נמחק: [15] כדאמרן. לעיל: [16] פי׳ ראידך אמאי לא חשיב דגר דרב יהודה הני בביתין כתב שחיטה ומילה ״ברך ללומדן לפי שהבריר צ״ך להן ואי בעי למעבר קשר של תפילין דשכיחא טפי מבולהו:

א) כרתו״ם הלכות תפילין סימן ר״ח אותה שנפסקה הרצועה והפרה נגדין ונפסק הנגד ויפיה לי לחזור ולקשר הנגד ויפסיק לה תניינא. ב) נראה דל״ל ולגבי פשיטה אצבע לגדול ולגבי פשיטה ולגבי קרי ליה פשיטה ולגבי פשיטה אמה מאצבע קרי ליה כפיפה לפי.

מסורת הש״ס

[1] (כרכות מה. עירובין יד: פסחים נד.), [2] (לקמן לח:), [3] (ע״ז תוס׳ סוכה יב. ד״ה ונרדומין), [4] (לקמן מב.), [5] (עירובין ל״ה), [6] (כרכות כו. ע״ז.), [7] (כרכות ז. נז. סוטה ח. חולין פט. [מגילה טז:]), [8] (כרכות ז.), [9] (פסחים ז: קידו: מגילה כה: סוכה לט. מדר כב.), [10] שיריי שיריס. ל״ק, [11] (סוכה הס״ד ד״ה מכלל והשאר יש למתוק. ל״ק, [12] לפי בי רש״ק ל״ל שיריי שיריס ופי״ש, [13] (נגד מי שיריס ונרדומין הס״ד. ל״ק, [14] פשיטות אצבע מגודל הוי פשיטות לגבי אמה מאצבע כפיפות לפי מי׳. ל״ק, [15] כעין מלית. ל״ק, [16] ותל״. ל״ק, [17] (מלמטרינן בברכות ז. ואמרינן לעיל. ל״ק ועי׳ רש״י בע״ז. ל) מבפנים שיהא. ל״ק, [18] (לכאורה משמע מפירש״י דבפפילין של ראש מיירי דפי׳ דמר פשיט ושדי מי׳ מתלים להו לרצועות התליות בו אבל מי׳ בפ״ב. ל״ק. ד) ד״ה דאמתא ד״ה מן. [19] (ועי׳ הישב תוס׳ שיעוין ל. ד״ה ונראין ועי׳ פירש״י שם ובברש״י בהכא). [20] (ועי׳ תוס׳ ברכות ז. ד״ה אלו ומה שליינתי שם לעלון).

תורה אור השלם

1. וּרְאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם יְיָ נִקְרָא עָלֶיךָ וְיָרְאוּ מִמֶּךָ: דברים כח י
2. וְהֵסַרְתִּי אֶת כַּפִּי וְרָאִיתָ אֶת אֲחֹרָי וּפָנַי לֹא יֵרָאוּ: שמות לג כג

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה ונייהן וכו׳ נייהן לבר ולחיה לגבר:

גליון הש״ם

תוס׳ ד״ה אלו כו׳ אם צריך לחלוק תפילין של יד. עיין שבת דף סא ע״ב תוס׳ ד״ה ולמלת:

לעזי רש״י

טרני״ס (טריצי״ר). לקלוע (את רצועות התפילין כדי שלא תינתרנה על הארץ).

מוסף רש״י

פוק חזי מה עמא דבר. מה נהגו העם (עירובין יד.). גרדומי. היינו שיריס שנשתיירו לאחר שנפסקו (בהגהו לח.). קשר של תפילין הלל״מ. סיקן הוא עפר שמוכה לגלל״ת ונתפירתן עפר כמין ש״ן ולוחה קטנה קבועה בהן ולחלה כפוף דומה ל״ד הני שדי ונוייהן. אותו זיכר לאותיות לבר. לחוץ שאינם כלפי התפילין כין הכתים אלא מנגד מרחיק הענין לפי שנאמר בהן והלו ינו׳ ותניא ר״ש הגדול אומר אלו תפילין של ראש (עירובין צו.). לאו אדעתאי. לא נתתי לבי (ברכות כו.) לא הייתי זוכר ולבומי פירשו לא מכירה לי (שבת צו.). אלו תפילין שבראש. אות הן לכל כי שם ד׳ נקרא עליך (חולין פט.). עובר לעשייתן. קודם. כמו הישבר את הסוס, קדמי בחיתת אבנלים (מסורת ז.).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com